

»AGRO FOOD VALLEY«

– PERSPEKTIVER SET FRA FØDEVAREINDUSTRIEN

Konsulent Peter Bernt Jensen, Dansk Industri, FødevareIndustrien

Regeringen lancerer inden længe sit oplæg til brug for de kommende politiske forhandlinger om en »grøn vækst«-strategi. Set fra fødevareindustriens synsvinkel er det visionen om, at Danmark fortsat skal være en af verdens fødevareindustrielle centre – en »Agro Food Valley« – der umiddelbart er det mest interessante og perspektivrige mål. Visionen om en »Agro Food Valley« har senest dannet rammen om en konference arrangeret af Fødevareministeriet, hvor forskellige inviterede deltagere gav deres bud på nogle af de muligheder og barrierer, der kræver politisk handling, for at nå denne vision.

I denne artikel vil vi pege på nogle af de forhold, der i denne kontekst er centrale set fra det fødevareindustrielle perspektiv.

Konteksten

Det fremhæves ofte, at den danske fødevaresektor udgør en klynge med særlige kompetencer og evner til værdiskabelse. Dette har dannet grundlag for visionen om, at Danmark fortsat skal udgøre et af verdens førende fødevareindustrielle centre – en »Agro Food Valley«. Vi mener, at visionen om »Agro Food Valley« er vigtig og ambitiøs vision. Der skal bygges videre på den danske fødevaresektors særlige kompetencer og evner til at skabe vækst og værdi, således at Danmark på

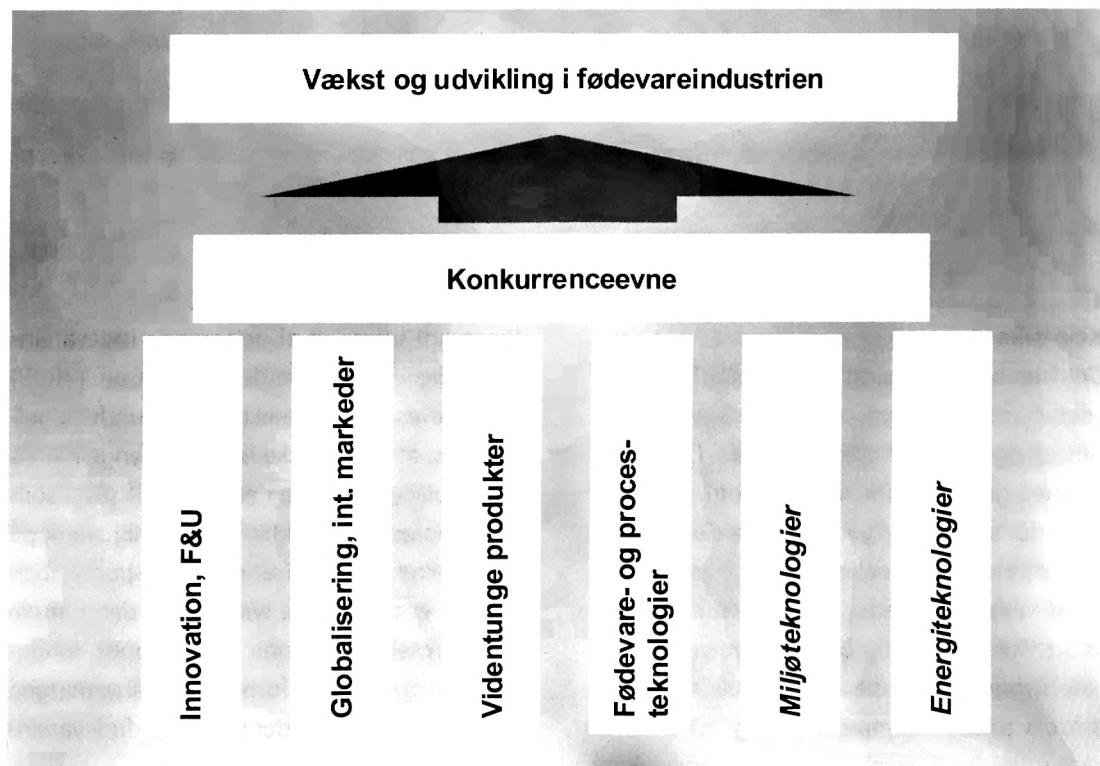
langt sigt udgør et af de førende fødevareindustrielle centre i verden. I Hansen (2009) fremhæves, at en række klynge-undersøgelser viser, at den danske fødevareklynge har en stærk placering både i et nationalt såvel som et europæisk perspektiv og er særlig stærk på parametre som innovation og eksportskabelse. Der er derfor ikke tvivl om, at den danske fødevaresektor generelt har et godt fundament at bygge på i forhold til målsætningen om at blive et af verdens førende fødevareindustrielle centre på længere sigt.

Et godt fundament er altid værd at bygge videre på, men det er imidlertid også vigtigt at holde sig for øje, at der findes en lang række udfordringer i et fremadrettet perspektiv, som skal adresseres og håndteres for at udnytte de muligheder og det potentiale, som den danske fødevarersektor indeholder i forhold til vækst og værdiskabelse – og dermed mulighederne for at realisere visionen om at blive et af verdens førende fødevarerindustrielle centre.

Virksomhederne fremhæves ofte som centrale i en klynge og det er virksomhedernes aktiviteter, der er medvirkende til at drive værdiskabelsen i klyngen. Dette forhold er ikke mindre væsentligt, når vi ser på hele den danske

fødevarersektor som omdrejningspunktet for en »Agro Food Valley«. Helt overordnet er det derfor afgørende, at virksomhedernes fremtidige konkurrenceevne og vækstvilkår kontinuerligt udvikles. I relation hertil er de førnævnte udfordringer væsentlige at adressere.

Nedenstående figur kan illustrere rammerne for vækst og udvikling i fødevarerindustrien i forhold til en kontekst, hvor miljø- og energiteknologier forventes at komme til at spille central rolle i en »grøn vækst«-sammenhæng. Således rummer de nederste »pinde« i figuren parametre som både rummer udfordringer og løsninger i et fremadrettet perspektiv, uden at vi dog i denne artikel vil tage fat på miljø- og klimaspørgsmålene.

Udfordringerne

Et meget væsentligt rammevilkår og en fremadrettet udfordring i forhold til fødevarevirksomhedernes vækst- og konkurrencevilkår er globaliseringen. Globaliseringen har i gennem mange år været et væsentligt rammevilkår og en afgørende udfordring for den danske fødevareindustri. Globaliseringen indebærer, at der sker en stigende samhandlen på tværs af landegrænser og har medført fremkomsten af nye potentielle markeder for danske fødevareeksportører såvel som en forstærket konkurrencesituation på de traditionelle markeder, herunder også hjemmemarkedet.

Dette er imidlertid på ingen måde en egentlig ny udfordring for de danske virksomheder. Danske fødevarevirksomheder har altid været meget eksportorienteret, og gennem de senere år er virksomhedernes investeringer, produktion og aktiviteter i udlandet steget markant. Meget peger således i retning af, at danske fødevarevirksomheder gennem de senere år har forceret det næste skridt i globaliseringen og har større fokus på mulighederne for at producere og investere i udlandet. For adskillige virksomheder spiller den udenlandske produktion nu en i realiteten en større rolle end den direkte eksport fra hjemmemarkedet (FØI, 2007)

Selvom vi i disse dage og måneder oplever, at den danske og internationale økonomi befinder sig i en kritisk tilstand, som forventes at lede til faldende produktion og stigende ledighed i 2009 og formenligt også i 2010, så er der næppe tvivl om, at globaliseringen ikke lader sig forstyrre nævneværdigt heraf. FØI (2007) vurderer blandt andet på basis af en

analyse fra 2007 af danske fødevarevirksomhedernes forventninger til det kommende 10 års udvikling, at globaliseringen i vid udstrækning vil være en af de mest betydningsfulde omverdensparametre for danske fødevarevirksomheder. Globaliseringen og den dertil hørende stigende internationale arbejdsdeling vil fortsætte og være en vigtig dimension i forhold til virksomhedernes bestræbelser på at optimere produktionen og markedsporteføljen og lede til overvejelser omkring placeringen produktionsanlæg og arbejdspladser.

Allerede i dag er fødevareindustrien en international sektor, hvor mange virksomheder indgår i den internationale arbejdsdeling gennem import af råvarer fra andre lande til videre forarbejdning i Danmark og gennem en betydelig eksportandel. Også i fremtiden vil den danske fødevareindustri derfor være tæt integreret i et globalt netværk af råvareleverancer, afsætningskanaler, investeringer og ejerskab.

Det betyder, at udviklingen i fødevaresektoren bredt skal ses i dette perspektiv frem for i en traditionel hjemlig kædebetragtning baseret på indenlandsk produktion og afsætning. Det betyder samtidig, at ethvert politisk eller administrativt tiltag rettet mod fødevareindustrien derfor også bør tage afsæt i dette faktum, således at initiativerne understøtter virksomhedernes muligheder for at drage fordel af globaliseringen. Dette forhold er af stor betydning for de politiske tiltag, der skal designes og implementeres i forhold til at realisere målsætningen om Danmark som en »Agro Food Valley« engang i fremtiden.

Den demografiske udvikling i form af en stigende aldring af befolkningen i særligt de vestlige lande kan forventes at få betydning for efterspørgslen efter funktionelle fødevarer. Befolkningerne forventer et langt liv og en aktiv alderdom, der ikke begrænses af livsstilssygdomme. Dermed vokser interessen for fødevarer, som dokumenter har en sundhedsmæssig eller direkte sygdomsforebyggende effekt.

Danmark har en førerposition inden for oparbejdning og produktion af forskellige fødevarere ingredienser, naturlige tilsætningsstoffer, vitaminer m.m. (se blandt andet IFAU, 2008). Desuden har danske produkter inden for en række områder førende positioner på verdensmarkedet. Endelig er der opbygget en omfattende kompetence på det bioteknologiske forskningsområde inden for produktion og brug af mikroorganismer, enzymer og fødevarere ingredienser. Dette forhold er kan blandt andet forklares et stærkt forsknings- og udviklingsmiljø i Danmark inden for disse områder. En del af denne forskning foregår også på virksomhederne, og dette udgør i sig selv en udfordring for ambitionerne om en dansk »Agro Food Valley«.

Som en del af globaliseringen og den stigende internationale arbejdsdeling henter virksomhederne i stigende grad deres viden i udlandet. En DI-undersøgelse fra 2008 viser blandt andet, at danske virksomheder, herunder også fødevarer virksomheder, i stigende grad flytter mere og mere af deres forskning og udvikling til udlandet. Dette sker vel at mærke uden at Danmark tiltrækker flere udenlandske investeringer, end der »eksporteres« til andre lande. Hvis ambitionerne om

en »Agro Food Valley« skal realiseres er denne udfordring helt central at få adresseret og håndteret politisk.

De fødevarer virksomheder, der producerer de videntunge produkter, lader sig ikke nødvendigvis begrænse af en præmis om, at den tilgængelige viden nødvendigvis skal være lokaliseret i Danmark. Det er isoleret set ikke et problem for virksomhederne, hvis den nødvendige viden kan hentes uden meromkostninger uden for Danmarks grænser. Det er et udtryk for globaliseringen, som indebærer, at forsknings- og udviklingsmiljøerne i Danmark er i en international konkurrencesituation. Men forholdet indebærer også, at der flytter vækst og udvikling væk fra Danmark.

Afslutning – og hvad skal der til

For at bygge videre på fundamentet for en dansk »Agro Food Valley« er det derfor nødvendigt, at stærkt og internationalt orienteret og konkurrencedygtigt dansk forsknings-, udviklings- og innovationsmiljø fortsat en nødvendighed. Hertil kommer, at det for mange fødevarer virksomheder fortsat vil være en væsentlig parameter for konkurrenceevnen og vækstmulighederne, da langt fra alle virksomheder har de nødvendige ressourcer til at deltage, hente og omsætte den nødvendige viden fra udlandet.

Vi skal derfor sikre, at rammerne for en stærk og internationalt orienteret forsknings-, udviklings- og innovationsmiljø er til stede i Danmark, hvor de offentlige forskningsinstitutioner fortsat skal være leveringsdygtige i en fokuseret og virksomhedsnær forskning, som virksomhederne kan drage nytte af i den internationale konkurrence. Vi skal samtidig –

og nok så centralt – arbejde på at styrke og intensivere indsatserne inden for bio-, proces-, og produktionsteknologier. På denne måde optimeres mulighederne for at producere og udvikle nye og forbedrede videntunge højværdiprodukter, som vil være centrale for fødevarerindustriens fremtid på de internationale markeder.

Hertil kommer, at der i højere grad skal være spillerum for en global myndighedskultur, således at ethvert politisk og administrativt tiltag i højere grad end i dag tager hensyn til virksomhedernes muligheder for at drage nytte og fordele af globaliseringens mulighe-

der. På denne måde kan man sikre, at der fokuseres positivt på globaliseringens muligheder for vækst og beskæftigelse frem for trusler.

Således er der med denne artikel forsøgt givet et fokuseret bud nogle af de centrale fremadrettede udfordringer og peget på nogle af de indsatser, som skal adresseres, hvis ambitionerne om en »Agro Food Valley« skal realiseres på længere sigt i Danmark. Visionen om en »Agro Food Valley« er ambitiøs, men fundamentet for at lykkes hermed er til stede i Danmark. Fremtiden må vise, hvornår vi når i mål.

Referencer

DI (2008): Danmark taber videnkapløbet. DI Indsigt. www.di.dk.

Fødevarerøkonomisk Institut (2007): Landbrugets økonomi, København.

Hansen, Henning Otte (2009): Status for fødevarerlyngen i Danmark. Baggrundsrapport til Fødevarerministeriets konference om Agro Food Valley.

Instituttet for Fødevarerstudier og Agroindustriel Udvikling (2008): Fødevareteknologi i Danmark. Dansk teknologi i globalt perspektiv.

